

ELEMENTE DE ORIGINE GERMANĂ ÎN DIALECTUL ISTROROMÂN

de

Ana-Maria POP

Dezvoltarea istroromânei într-un mediu aloglot, precum și factori de ordin politic, economic, cultural și sociolingvistic au dus la exercitarea unei puternice influențe slave, dar și romanice asupra acestui idiom. Cum era firesc, lexicul istroromân poartă cel mai puternic amprenta acestor influențe, configurația sa fiind deosebit de eterogenă: pe lângă elementele de origine latină moștenite și cele slave vechi, există un număr impresionant de cuvinte croate, slovene și italiene (împrumuturi din dialectul venețian, în special, dar și din italiana literară). Acestea li se adaugă și un număr mai mic de elemente de origine germană, care au pătruns direct, dar mai ales indirect, prin intermediul croatei și/sau al slovene. Numărul relativ redus al acestor termeni și faptul că au intrat în istroromână, în cea mai mare parte, prin intermediar croat sau sloven, constituie, probabil, și motivul pentru care în literatura de specialitate există, cu puține excepții¹, doar referiri sumare în legătură cu aceste împrumuturi, însoțite de câteva exemple.

Cu toate că elementele de origine germană nu au aceeași pondere ca celelalte împrumuturi făcute de istroromână, considerăm că identificarea și inventarierea lor prezintă interes pentru stabilirea structurii lexicale a acestui idiom românesc.

Astfel, în lucrarea de față am încercat să prezentăm o parte din acești termeni, clasificându-i totodată pe sfere semantice. Sursele de informare au fost: Ion Maiorescu, *Itinerar în Istria și vocabular istriano-român*, ediția a II-a, publicată de Titu Maiorescu, București, Editura Librăriei Socec, 1900 (în continuare: Maiorescu); Arthur Byhan, *Istrorumänisches Glossar*, în „Sechster Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig”, herausgegeben von dem Leiter des Instituts Prof. Dr. Gustav Weigand, Leipzig, 1899, p.

---

¹ Vezi, în acest sens, Vasile Arvinte, *Deutsche Lehnwörter im Istrorumänischen*, în idem, *Die Deutschen Entlehnungen in den rumänischen Mundarten (nach den Angaben des rumänischen Sprachatlases)*, Berlin, 1971, p. 177-180.

175–396 (în continuare: Byhan); Iosif Popovici, *Dialectele române din Istria*, Partea a II-a (*Texte și glosar*), Halle a.d. S. 1914 (în continuare: Popovici II), Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne*, în colaborare cu Matteo Bartoli, A. Belulovici și A. Byhan, II. *Introducere – Gramatică – Caracterizarea dialectului istroromân*, București, 1926; III. *Bibliografie critică – Listele lui Bartoli – Texte inedite – Note – Glosare*, București, 1929 (în continuare: Pușcariu, SI II, SI III); Traian Cantemir, *Texte istroromâne*, București, Editura Academiei, 1959 (în continuare: Cantemir); August Kovačec, *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik (s gramatikom i tekstovima)*, Pula, 1998 (în continuare: Kovačec); *Atlasul lingvistic român*, publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj sub conducerea lui Sextil Pușcariu. *Partea I*, de Sever Pop, vol. II, Sibiu-Leipzig, 1942 (în continuare ALR I/II); *Atlasul lingvistic român*, publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj sub conducerea lui Sextil Pușcariu. *Partea a II-a*, vol. I: A. *Corpul omenesc, boale (și termeni înrudiți)*. B. *Familia, nașterea, copilăria, nunta, moartea, viața religioasă, sărbători*. C. *Casa, acareturile, curtea, focul, mobilierul, vase, scule*, de Emil Petrovici, Sibiu-Leipzig, Otto Harrassowitz, 1940 (în continuare: ALR II); *Atlasul lingvistic român* [II], serie nouă, vol. I-VII, [București], EA, 1956-1972 (în continuare: ALR s.n.); *Micul atlas lingvistic român* [II], serie nouă, vol. I-III, București, 1956-1967 (în continuare: ALRM s.n.); Wolfgang Dahmen, Johannes Krammer, *Le inchieste istro-rumene di Ugo Pellis, Parte prima: questioni 1-1512*, „Balkan Archiv”, Neue Folge, 13, 1988, p. 209-281; *Parte seconda: questioni 1513-3338*, „Balkan Archiv”, Neue Folge, 16, 1991, p. 107-137 (în continuare: Pellis); Radu Flora, *Micul atlas lingvistic al graiurilor istroromâne (MALGI)*, București, Editura Academiei, 2003 (în continuare: Flora, MALGI); Goran Filipi, *Istrorumunjski lingvistički atlas. Atlasul lingvistic istroromân. Atlante linguistico istrorumeno*, Pula, 2002 (în continuare: Filipi, ALI); Richard Sârbu, Vasile Frățilă, *Dialectul istroromân. Texte și glosar*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998 (în continuare: Sârbu-Frățilă).

Pentru stabilirea etimologiilor am consultat, pe lângă lucrările amintite, și următoarele opere lexicografice: Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, vol. I-IV, Zagreb, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, 1971-1974 (abreviat: Skok); Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana, 2003 (abreviat: Snoj); Hildegard Striedter-Temps, *Deutsche Lehnwörter im Serbokroatischen*, Berlin, 1958 (abreviat: Striedeter-Temps, DLSkr.); Hildegard Striedter-Temps, *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*, Berlin, 1963 (abreviat: Striedeter-Temps, DLSlov.).

În ceea ce privește modul de pătrundere a acestor împrumuturi, deși este posibil ca unii termeni să fi intrat direct², datorită faptului că

² Vezi, în acest sens, Vasile Arvinte, *op. cit.*, p. 177.

majoritatea istoromânilor cunosc și vorbesc curent croata, respectiv slovena (în Jeiän) am indicat în dreptul etimonului forma din germană doar în cazul în care împrumutul german nu era atestat în unul dintre aceste două idiomuri slave.

În cadrul materialului înregistrat, am operat următoarea clasificare: substantive (*termeni referitori la meserii și ocupații; termeni denumind unelte și obiecte de uz casnic; termeni referitori la casă, curte, construcții gospodărești; alte edificii; termeni referitori la alimente, mâncăruri și băuturi; termeni referitori la îmbrăcăminte și încălțăminte; relații sociale, naționalitate; armată; termeni care denumesc unități de măsură și monede; timpul și diviziunile lui; cuvinte referitoare la regnul vegetal; cuvinte referitoare la regnul animal; diverse*), adjective, verbe, interjecții, numerale și calcuri lingvistice.

1. Termeni referitori la meserii și ocupații:

BÍSCUP s.m. „episcop” Byhan 194; Maiorescu 95: *biscop*; Popovici 93: *bišcup*; Pușcariu SI III 304; Kovačec 38: *bišcup, -u* (J); Pellis 2157 **vescovo**: *bišc^opu* (J), *bišcupu* (S), *biscupu* (B); (vezi și *infra scof*).

Et.: *biscop* corespunde cr. *biskup* „idem”, iar *biskop* – slov. *biskop* „idem” (Byhan 194; vezi și Popovici 93; W. Dahmen, J. Krammer, *Le inchieste istro-rumene di Ugo Pellis*, p. 123). Cr. *b ĩskup, b ĩskup* „idem” (< germ. de sus vechi *biscof*, germ. de sus med. *bischof* – Striedeter-Temps, DLSkr. 104; vezi însă Skok I 157).

COH, COĤ s.m. „bucătar” Cantemir 162.

Et.: cf. germ. *Koch* „idem”.

CÚČAR, -R s.m. „vizitiu” Popovici II 103: *cučer*; Pușcariu SI III 307; Cantemir 163; ALR s.n. II, h. 281 **vizitiu**.

Et.: cr. *kučer* „idem” (< germ. de sus mod. *Kutscher* – Striedeter-Temps, DLSkr. 150).

CÚHAR, -R s.m. „bucătar” Pușcariu SI III 307; Cantemir 163.

Et.: cr. *kūhar*, slov. *kūhar* „idem”, pe care Skok II 224, s.v. *kūhati*, respectiv Snoj 332, s.v. *kūhati* le consideră derivate din cr., slov. *kūhati* (vezi *cuhéĭ*) + suf. *-ar*; vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 151, s.v. *kūhinja*; idem, DLSlov. 162, s.v. *kūhinja*.

CÚHARITEĚ, -E s.f. „bucătăreasă” Cantemir 163.

Et.: cr. *kuharica*, slov. *kūharica* „idem”, considerate de Skok II 224, s.v. *kūhati*, respectiv Snoj 332, s.v. *kūhati*, ca fiind formate de la cr., slov. *kūhati* (vezi *cuhéĭ*) + suf. *-ica*; vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 151, s.v. *kūhinja*; idem, DLSlov. 162, s.v. *kūhinja*. Poate fi vorba și de un derivat pe teren istoromân din *cúhar* + suf. *-ițe*.

FÉŠNAR, -U (J) s.m. „pădurar” Kovačec 78.

Et.: cr. *fěšnar* „idem” (< germ. *Förstner, Förster* „idem” – Skok I 524, s.v. *fōra*¹).

JNÍDAR, -U, -I s.m. „croitor” Byhan 393; Popovici II 118; Pușcariu SI III 332: *znídar*; Cantemir 182: *šnáider, -r*; Flora, MALGI, h. 117 **croitor:** (*ăn*) *šnáidār, šnáidāru; doi šnáidār, šnáidāriĭ* (J); *ur jnídaru*, (mai mulți) *jnídar, jnídariĭ* (L, S); *un jnídar, jnídaru*; (mai mulți – pl.) *jnídariĭ* (Sc).

Et.: forma *jnídar* < cr. *žnídar*, slov. *žnídar, -ja* „croitor” (Byhan 393, Popovici II 118), iar *šnáider* < cr. *šnájder* „idem”. Cr. *žnídar* < germ. de sus med. *snīdære* (Striedeter-Temps, DLSkr. 199, s.v. *šnájder*), slov. *žnídar* < germ. de sus med. *snīdære, snīder* „croitor”, germ. de sus mod. *Schneider* (Striedeter-Temps, DLSlov. 254; vezi și Snoj 873), iar cr. *šnájder* < germ. de sus mod. *Schneider* „idem” (Skok III 406, s.v. *šnájder*; Striedeter-Temps, DLSkr. 199).

MÁHER, -I s.m. „mahăr” Sârbu-Frătilă 225.

Et.: cr. *maher* „idem”; cf. germ. *Macher* „mai mare, șef” (Sârbu-Frătilă 225).

MAISTRU, MAIȘTRI s.m. „maistru”: *Mesarii-s maiștri*. („Măcelarii-s maiștri”) Sârbu-Frătilă 226.

Et.: germ. *Meister* „meșter” (Sârbu-Frătilă 226).

PÉCL'AR s.m. „cerșetor” Maiorescu 111: *peclar*; Byhan 304; Popovici II 134: *pecl'âr, -u, -i*; Pușcariu SI III 319; Cantemir 178: *pécler, -r*; Kovačec 144: *pécl'ar, -u* (J, B), *pét'lar, -u* (J); ALR s.n. V, h. 1252 **lingău:** *p'étl'ar*.

Et.: cr. *pétljar, pekljár*, slov. *petlar, patlar* (Byhan 304; Popovici II 134); formele din croată și slovenă provin din bav.-austr. *Pettler* „cerșetor” (Striedeter-Temps, DLSkr. 172; idem, DLSlov. 193, s.v. *pétlati, -am*; vezi și Skok II 652, s.v. *petljar*).

PIEC, PÉCURE s.m. „brutar” ALR s.n. II, h. 504 **brutar**; Cantemir 175: *pec, pek'*.

Et.: cr. *pek* „idem” (< bav.-austr. *Peck* – Striedeter-Temps, DLSkr. 171; vezi și Skok II 628, s.v. *péci*), slov. *pek* „idem”, pentru care vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 192; Snoj 503.

SCOF, -U, -I s.m. este înregistrat de Maiorescu 121 cu sensul „demnitar ecleziastic, mai mic decât episcop, abate, arhimandrit” și preluat de Byhan 339: *școf*, cu același sens; Popovici II 147, 154 înregistrează formele *scof, școf* însă cu sensul „căciula (comănacul) episcopului catolic”, precizând că glosarea făcută de Byhan e inexactă; vezi și *șcófa de cumărac* ALR s.n. IV, h. 1161 **calota pălăriei**.

Et.: slov. *škof* (Byhan 339). Popovici II 154 trimite la același etimon sloven, cu mențiunea că sensul din ir., „pălăria din capul episcopului”, este figurat.

Slov. *škōf*, *škōfa* < *pškōf < germ. de sus vechi *bischof* (Snoj 728-729; vezi și Striedeter-Temps, DLSlov. 219; Skok I 157, s.v. *biskup*).

ȘLÓSAR, ȘLŪÓSARI s.m. „lăcătuș” ALR s.n. II, h. 501 **lăcătuș**.

Et.: slov. *šlósar* (< germ. de sus med. *slozzær*, germ. de sus mod. *Schlosser* – Striedeter-Temps, DLSlov. 220); cf. și cr. *šlòser* „idem” (< germ. de sus mod. *Schlosser*, germ. de sus med. *slozzære*, *slozzær* – idem, DLSkr. 198).

ȘUMĂISTĂR, ȘUMĂIȘTRI s.m. „învățător, dascăl” Byhan 356: *șu(l)măistăr* (J); Popovici II 156: *șulmăistăr*, *-u* (J); Sârbu-Frățiilă 286; Flora, MALGI h. 143 **învățător**: (*ăn*) *șuma.éštăr*; *doj* *șuma.éštěr*, *șuma.éštăriî* (J).

Et.: cf. slov. *šo(l)master* „idem” < germ. *Schulmeister* „idem” (Sârbu-Frățiilă 286; vezi și Byhan 356, Popovici II 156); cf. și slov. *šōlmašter*, *-štra*, *šōlmošter*, *šōlmešter*, cu același etimon (Striedeter-Temps, DLSlov. 222; vezi și Snoj 734).

ȘÚȘTAR s.m. „pantofar” ALR s.n. II, h. 518 **pantofar**; Flora, MALGI, h. 111 **pantofar**: (*ăn*) *șúștar(u)*, (*doj*) *șúștar*, *șúștariî* (J).

Et.: slov. *šuštar*, *-ja*; cf. și cr. *šüster* „idem”. Termenul sloven este un împrumut din germ. de sus med. *schuoster* < *schuoch-sutare* „idem” (Striedeter-Temps, DLSlov. 222, s.v. *šōštar*; vezi și Snoj 745), iar cel croat din germ. de sus mod. *Schuster* – Striedeter-Temps, DLSkr. 214; vezi și Skok III 407, s.v. *šoljin*).

ȚÍȘLER, -U, -I s.m. (J) „tâmplar” Byhan 360; Popovici II 158; ALR II, h. 222 **tâmplar**: *tișleru*, *tișlaru*; ALR s.n. II, h. 551 **tâmplar**; Flora, MALGI, h. 113 **tâmplar**: (*ăn*) *tișlar*, *tișlaru*; *doj* *tișlariî* (J); *ur* *tișlar*, *tișlaru*; (mai mulți) *tișlar*, *tișlariî* (N).

Et.: cr. *tišler*, *tišljar*, *tēšljar*, slov. *tišler*, *tišljar* (Byhan 360, Popovici II 158). Formele din croată și slovenă provin din germ. de sus med. tz. *tischler*, germ. de sus mod. *Tischler* (Striedeter-Temps, DLSkr. 217; idem, DLSlov. 237).

ȚÍMERMÁN s.m. „dulgher” ALR II, h. 221 **dulgher**.

Et.: cr. *cimerman* „idem” (< germ. de sus mod. *Zimmermann*, germ. de sus med. *zimberman* – Striedeter-Temps, DLSkr. 110), slov. *cimerman* (vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 102, s.v. *cimperman*).

ȚINȚLESAR s.m. „tinichigiu” ALR s.n. II, h. 535 **tinichigiu**.

Et.: germ. *Zinngläser* (Arvinte, *Die Deutschen Entlehnungen* 180).

uĂŃTAR s.m. „cantonier” ALR s.n. III, h. 872 **cantonier**; ALR s.n. III, h. 902 **straja comunei**.

Et.: cr. *vahtar* „paznic” (derivat din cr. *vahta* (*infra*) sau împrumut din germ. *wachter*, germ. de sus med. *wahtære* – Striedeter-Temps, DLSkr. 221, s.v. *vahta*), slov. *vahtar* „idem” (< germ. de sus med. *wahtære* – idem, DLSlov. 243).

ZŃIDARITŃE s.f. „croitoreasă” Pușcariu SI III 332; Kovačec 190: *šnáiderița* (J).

Et.: *žnidar* + suf. *-ița*. În ceea ce privește forma *šnáiderița*, aceasta poate fi derivată pe teren istroromân din *šnáider* + suf. *-ița*, însă nu poate fi exclusă nici ipoteza împrumutului, termenul *šnajdarica*, *-erica* fiind înregistrat de Skok III 406, s.v. *šnájder*.

2. Termeni denumind unelte și obiecte de uz casnic

ĂCHS, -U, -URLE s.m./s.n./s.f. „osie” Byhan 296; Popovici II 89; ALR s.n. I, h. 160 **cep (la grindeiul morii):** *ácsa*; Filipi, ALI, 955 **inima carului (sala, asse del carro):** *o ácsa (do ácse)* (J); *un ács (doj ács)* (S, Sc, L, B, Z); *un ács (do ácsure)* (Șc, T, C); *un ács (doj ács, do ácsure)* (N); Filipi, ALI, 965 **cui (la roata de lemn):** *o ácsa (do ácse)* (J); *o ács (doj ács, do ácsure)* (S); *un ács (doj ács)* (N).

Et.: germ. *Achs(e)* „axă, osie” s.f., în pronunție austriacă (Popovici II 89).

CRĂMP, -URE s.m./s.n. „târnăcop” Popovici II 102: *crâmpu*; Cantemir 163; ALR s.n. I, h. 27 **târnăcop:** *crâmpu, -ure*; Filipi, ALI, 998, **târnăcop:** *ăn crâmp (doj crâmpure)* (J); *un crâmp (doj crâmp, do crâmpure)* (S, B, C); *un crâmp (doj crâmp)* (N, Sc, L, T, Z, M); *un crâmp (do crâmpure)* (Șc).

Et.: cr. *krâmp*, čak. *krâmp* „târnăcop, sapă” (< carint. *Krampe* „Spitzhaue, Kralle”, respectiv o formă cu apocopă *Krampe*^e, germ. de sus mod. *Krampe* – Striedeter-Temps, DLSkr. 148; vezi și Skok II 178, s.v. *krâmp*), slov. *krâmp, krâmpa* „eine Haue mit zwei entgegengesetzten Picken oder einer Picke mit einer schmalen Bahn; der Karst” (< germ. de sus med. *krampe* „târnăcop cu vârf ascuțit; picon” – Striedeter-Temps, DLSlov. 157; Snoj 318).

FÍNGER s.m. (J) Filipi, ALI, 685 **degetar:** (*ăn*) ~; *doj fínger*.

Et.: cf. germ. *Finger(hut)* „degetar”.

FLOĂȘE, FLĂȘ s.f. „plocă” ALR s.n. IV, h. 1038 **plocă**.

Et.: cr. *flășa* „sticlă, carafă” (< germ. de sus mod. *Flasche*, germ. de sus med. *vasche* – Striedeter-Temps, DLSkr. 122; Skok II 688, s.v. *plöška*), slov. *fláša* (vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 120; Snoj 155).

GLĂJ, -U (J) s.m./s.n. „pahar” Byhan 223 (preluat de la Maiorescu); Maiorescu 106 (pl. *-i, -e*); Popovici II 112; Kovačec 84: *yláj, -u, -ure* (J); ALR II, MN, 3910 **sticlă de lampă:** *yláju (de zeđda)*; Pellis 797 **bicchiere:** *yláju* (J); Filipi, ALI, 604 **pahar:** *ăn yláj (do ylájure)* (J); Filipi, ALI, 1302 **pahar [diferite tipuri]:** *ăn yláj (doj ylájure)* (J).

Et.: slov. *gláž* „pahar, vas de sticlă” (Byhan 223; Popovici II 112); vezi și cr. *gláž* „idem”. Slov. *gláž, gláza*, cr. *gláž* < germ. de sus med. *glas*,

(germ. de sus vechi *glas*), germ. de sus mod. *Glas* (Striedeter-Temps, DLSlov. 128; idem, DLSkr. 130; vezi și Snoj 174; Skok III 325, s.v. *stàklo*).

LÂMPE s.f. „lampă” Byhan 267; Filipi, ALI, 622 **lampă cu gaz**: o *lâmpę* (*do lâmpę*) (S, N); o *lâmpa* (*do lâmpę*) (Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C).

Et.: cr. *lâmpa*, slov., it. *lampa* (Byhan 267). Pentru etimonul slov., cr. *lâmpa*, Skok II 265 trimite la germ. *Lampe* sau it. *lampa* < fr. *lampe*; Snoj 344, Striedeter-Temps, DLSlov. 165 indică drept etimon al slov. *lâmpa*, -e – germ. de sus mod. *Lampe*, germ. de sus med. *lampe* (< fr. *lampe*), iar pentru cr. *lâmpa*, Striedeter-Temps, DLSkr. 154 trimite la germ. de sus mod. *Lampe*, fr. *lampe*.

LÓITRE (J) s.f. „scară” Byhan 266.

Et.: cr., slov. *lojtra* „idem” (Byhan 226). Cr. *lôjtra*, *lôjtre* < germ. de sus med. *leiter(e)*, germ. de sus mod. *Leiter* (Striedeter-Temps, DLSkr. 156; vezi și Skok II 314), iar slov. *lôjtra*, *lôjtre* f. pl. < germ. de sus med. bav. *l̄iter*, germ. de sus med. *leiter(e)*, germ. de sus mod. *Leiter* (Striedeter-Temps, DLSlov. 170; vezi și Snoj 362).

PÉGL’E s.f. „fier de călcat” Byhan 304 (preluat de la Maiorescu); Maiorescu 116: *peglă*, -e; Popovici II 135; Kovačec 145: *péyla* (J); ALR s.n. IV, h. 1232 **fier de călcat (rufe)**: *piéyla*.

Et.: cr. *péglja* (Byhan 304; Popovici II 135); vezi și cr. *pégla*. Pentru etimonul cr. *peglja* (Istria), *pégla* „idem”, Skok II 631, s.v. *pégla* trimite la germ. *Bügel(eisen)* „idem”, iar Striedeter-Temps, DLSkr. 170-171, s.v. *péglati*, la bav.-austr. *Pögel(eisen)*.

PLÁTA, -E s.f. „plită” Sârbu-Frătilă 250: *purem pre plata costrola* („punem cratița pe plită”); ALR II, h. 286 **mașină de gătit**: *pláta*.

Et.: germ. (*Herd*)*platte* „plita mașinii de gătit” (Sârbu-Frătilă 250).

PRIEȘA, PRÉȘE s.f. „teasc (de stors strugurii)” ALR s.n. I, h. 235 **teasc (de stors strugurii)**.

Et.: cr. *prěša* „Druck, Presse” (< germ. de sus mod. *Presse*, germ. de sus med. *prěsse* – Striedeter-Temps, DLSkr. 177; vezi și Skok III 34, s.v. *prěmiti*), slov. *prěša*, pentru care vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 201; Snoj 570.

PÚMPA s.f. în *pumpa de oșprițeji rújele* ALR s.n. I, h. 228 **aparat de stropit via**; vezi și ALR s.n. III, h. 909 **pompă de incendiu**.

Et.: cr. *pũmpa*, slov. *pũmpa* „pompă” (< germ. de sus mod. *Pumpe* – Striedeter-Temps, DLSkr. 179; idem, DLSlov. 203; vezi și Snoj 593). Skok III 75 consideră însă că forma croată este un împrumut din it. *pompa*.

RĂȘPE, -E s.f. „pilă mare, rindea” Byhan 330; Popovici II 143; Cantemir 178; ALR s.n. II, h. 540 **rașpă**: *râșpa*, -e.

Et.: cr. *râșpa* „pilă, rașpel” (Byhan 330; Popovici II 143). Vezi și slov. *râșpa* „idem”. Pentru etimonul cr. *râșpa*, slov. *râjšpa*, *râșpa*, Skok III

111, s.v. *rășpa*, trimite la it. *raspa*, *raspare* < germ. *raspon*; Striedeter-Temps, DLSkr. 182; idem, DLSlov. 208 consideră cr. *rašpa*, slov. *rășpa* ca fiind împrumuturi din bav.-austr. *Rašpe/Raspe* „rašpel, pilă” (pentru forma slovenă, vezi și Snoj 603).

ȘĂLIȚA, -E s.f. „cană, ceașcă” Sârbu-Frățilă 283: *Iuva-i șălița?* („Unde-i cana?”).

Et.: cf. cr. *šolja* „ceașcă” + suf. *-ița*; cf. germ. *Schalle* „idem” + suf. *-ița* (Sârbu-Frățilă 283); cf. și cr. *šóljica*, *šălica* „ceșcuță” (< bav.-austr. *Schalle*, cu *a*: o dialectal, respectiv germ. *Schale* + suf. *-ica* (Striedeter-Temps, DLSkr. 201, s.v. *šolja*; vezi și Skok III 380, s.v. *šălica*).

ȘCĂRE, -LE s.f. pl. „foarfeci” Byhan 341; Popovici II 154; Cantemir 182; Sârbu-Frățilă 283; Kovačec 188 (J); ALR s.n. II, h. 429 **foarfeci (de tuns oile)**; Filipi, ALI, 1007 **foarfecă de altoit**: *șcărele (o șcăre, do șcăre) [...]* (J); *o scăre (do scăr)* (S), *șcărele (úre șcăre, do șcăre) [...]* (N); *șcărele (úre șcăre, do șcăre) [...]* (Sc, L, B); *o șcăre (do șcăre)* (Șc, C); *úre șcăre (do șcăr)* (T, Z); Filipi, ALI, 1407 **foarfeci de tuns oile**: *șcărele [...]* (J, S, N, L, B, Șc, T, Z, M, C); *úre scăre (dvóje scăre)* (Sc).

Et.: cr. *škare*, *škàri*, slov. *škárje* f. pl. (Byhan 341; Popovici II 154; Sârbu-Frățilă 283). Cr. *škàre* f. pl. „foarfeci” < germ. de sus vechi *skâr*, pl. *skâri*, germ. de sus med. *schære*, germ. de sus mod. *Schere* (Striedeter-Temps, DLSkr. 195; Skok III 399, s.v. *škàre*); slov. *škárje*, *-rij* „idem” < germ. de sus vechi *skâri*, pl. lui *skâr*, germ. de sus med. *schære*, *schær*, germ. de sus mod. *Schere* (Striedeter-Temps, DLSlov. 218; vezi și Snoj 728).

ȘCĂRIČ s.m. „baza oiștei carului” Filipi, ALI, 958 **baza oiștei carului**: (*ăn*) ~; (*doj șcăriče, doj șcărič*) (J).

Et.: cr. *škàrić*, *škàrići* (pl.) „partea posterioară a oiștei, care e bifurcată”. Termenul croat este un derivat din *škàre* (*supra*) + suf. *-ić* (Skok III 399, s.v. *škàre*).

ȘLÉSA s.f. „cuiul care prinde cărcea de tânjală” ALRM s.n. I, h. 19 **cuiul care prinde cărcea de tânjală**.

Et.: cf. germ. *schließen*, *Schlüssel* (Arvinte, *Die Deutschen Entlehnungen* 180).

ȘPÉGEL’, -U, -I s.m./s.f. „oglinďă” Byhan 347; Popovici II 155; Cantemir 182: *șpégâl’, -l’*; Kovačec 191: *șpégâl’, șpégl’u, șpégl’i* (B), *șpéyla, șpéyl’i, -ile* (J); ALR II, MN, 3905 **mă uit în oglinďă**: *șpéyla (i o ca^utu-n ~)*.

Et.: cr. *špégâl*, slov. *špegel* „oglinďă” (Byhan 347; Popovici II 155); vezi și cr. *špègalij* „idem”. Pentru etimonul cr. *špègalij*, Striedeter-Temps, DLSkr. 203, s.v. *špiġl* trimite la bav.-austr. *Spiegl*, șvăb. *špiəgl*, germ. de sus mod. *Spiegel*, germ. de sus med. *spiegel*, menționând

că nu este clară prezența lui *é*, care s-ar putea datora it. *spoglio*, lat. medieval *spēglum*; vezi însă Skok III 409, s.v. *špègalj*. Slov. *špègel*, *-gla* < germ. de sus med. *spiegel*, germ. de sus vechi *spiagal* (Striedeter-Temps, DLSlov. 223; vezi și Snoj 736 s.v. *špègli*, *-ov*).

ȘPÎȚA (J) s.f. „vârf; vârf ascuțit” (*vršak*, *oštar vršak*) Kovačec 191; Filipi, ALI, 1122 **vârful țărușului**: *o špița (do špițe) [...]* (J, Sc).

Et.: cr., slov. *šp ića* „vârf” (< germ. de sus mod. *Spitze*, germ. de sus vechi *spizzî* – Skok III 409-410; Striedeter-Temps, DLSlov. 224; Snoj 737).

ȘPURGËȚ (*špurjët*) s.m./s.n. „cuptor, mașină de gătit” Cantemir 180: *spârket*, *-e*; Kovačec 179, 191: *spârhet*, *-u*, *spârhet*, *-ele* (S); *špârhet*, *-u*, *špârhet*, *-ele* (C); *špurjët*, *-u* (J; și *špurhët*, *-u*); Sârbu-Frățiță 285: *Čela-i špurjët na lemne* („Acela-i cuptor pentru lemne”); ALR II, MN, 3883 **rulă** (întrebare indirectă: Cum spuneți la cuptorașul de la mașina de gătit, în care se frige carne și se coc aluaturi?): *cuptóru de špurjët*.

Et.: cf. cr. *sparhet* < germ. *Sparherd* „idem” (Sârbu-Frățiță 285); cf. și cr. *špârhet*. Striedeter-Temps, DLSkr. 204, s.v. *špöret* trimite, pentru diversele forme fonetice ale cr. *špöret*, la bav.-austr. [*Spar*]herd, dial. *šporhert* (vezi și Skok III 409, s.v. *špäret*). Cf. și ven. *spärcher*, *spàcher* „idem”, pentru care vezi Enrico Rosamani, *Vocabolario giuliano*, Trieste, Edizioni Lint, 1990, p. 1060, 1063.

ȘRĂFĂNȚIȚER s.m. „șurubelniță” ALR s.n. II, h. 563 **șurubelniță**.

Et.: bav.-austr. *Schraufenzieher*, dial. *šrafntsi*, germ. de sus mod. *Schraubenzieher* (Arvinte, *Die Deutschen Entlehnungen* 180); cf. și cr. *šrăfciger*, slov. *šrâvfencigar*, *šrâvfencigar*, pentru care vezi Striedeter-Temps, DLSkr. 205; idem, Striedeter-Temps, DLSlov. 226.

ȘRĂIDGË s.f. „streang” Byhan 350; ALR s.n. II, h. 287 **streanguri (la ham)**, h. 288 **ochiu (la streangul hamului)**: *šrăiňje (colăcu la šrăiňja)*.

Et.: slov. *šranga* „Zaun, Schranke” (Byhan 350). Cf. și cr. *štrájnga*, *štránjga*, *štránğa* „streang, funie” (< germ. *Strang* – poate mai vechiul *Strange*, germ. de sus med. *stranc*, *strange* – Striedeter-Temps, DLSkr. 210; vezi și Skok III 416).

ȘTĂIDGË s.f. înregistrat de Byhan 350 cu sensul germ. *Stange* (= „bară, tijă, prăjină”), *Hebebaum* (= „pârghie (de lemn)”); Popovici II 155: *štange*, *-e* „bârnă”; Kovačec 191: *štánja* (J) „oiște”; Filipi, ALI, 957 **oiște**: *o štánja (do štánje)* (J); Filipi, ALI, 974 **stinghii la brișcă**: *štánjele (o štánja, do štánje)* (J); *stángele (o stánğa, do stánge)* (S); *štángele (o stánğa, do stánge)* (N, Sc, L, B, T, M, C); *štángele (o štánğa, do štánği)* (Z).

Et.: cr. *štánjga*, slov. *štanjga* (Byhan 350; vezi și Popovici II 155); vezi și slov. *štānga*. Cr. *štanga*, *štājnga* „prăjină, bară” < germ. de sus mod. *Stange* (Skok III 411-412, s.v. *štanga*; Striedeter-Temps, DLSkr. 206); slov. *štānga* < germ. de sus med. *stange*, germ. de sus mod. *Stange* (Striedeter-Temps, DLSlov. 227; vezi și Snoj 739).

TÉPIH, -I s.m. „covor” Sârbu-Frățilă 288: *O vota toț tepihi prin căle i-a pobârțeit* („Odată, toate covoarele le-a aruncat în drum”).

Et.: cr. *tepih* „idem” < germ. *Tepich* (Sârbu-Frățilă 288); vezi și slov. *tēpih*, *-a* „idem” (< germ. *Teppich* – Snoj 758); pentru etimonul termenului croat, vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 217.

ȚŪGĂL’, ȚŪGL’U, ȚŪGL’I, ȚŪGL’ILE s.m. „partea metalică a bărbiei (sic!) care se pune calului între dinți” Filipi, ALI, p. 636, nota 568; ALR s.n. II, h. 286 **dârlog (la căpăstru):** *țuhăl’u*.

Et.: cr. *cugalj*, gen. *cuglja* „hăț, frâu” (< germ. de sus med. *zugel*, *zügel*, germ. de sus mod. *Zügel* – Striedeter-Temps, DLSkr. 112; Skok I 280), slov. *cugelj* „idem” (< germ. de sus vechi *zugil*, germ. de sus med. *zügel*, germ. de sus mod. *Zügel* – Striedeter-Temps, DLSlov. 104).

VĂGE, -A (J) s.f. „cântar” Byhan 387; Popovici II 163.

Et.: cr., slov. *vaga* „balanță, cântar” (Byhan 387; Popovici II 163). Cr., slov. *vaga* < germ. de sus vechi *wāga*, germ. de sus med. *wāge*, germ. de sus mod. *Wage* (Striedeter-Temps, DLSkr. 220; vezi și Skok III 559, s.v. *vāga*; Striedeter-Temps, DLSlov. 243; Snoj 804).

3. Termeni referitori la casă, curte, construcții gospodărești; alte edificii

CLÓȘTRU „claustru” Maiorescu 100: *clostru*, *-e* „mănăstire, claustru”; Byhan 242; Popovici II 98; ALR II, h. 187 **mănăstire**.

Et.: cr. *kloštar*, slov. *kloštěr* (Byhan 242); germ. *Kloster*, slov. *klostěr*, srb. *kloštar* (Popovici II 98). Cr. *klōštar*, gen. *klōštra*, cr. kajk. *klošter* „mănăstire” < germ. de sus med. *kloster*, germ. de sus mod. *Kloster* (Striedeter-Temps, DLSkr. 144; vezi și Skok II 93, s.v. *klāvstro*), iar slov. *kḷšter*, *-tra* „mănăstire” < germ. de sus med. *klōster*, germ. de sus vechi *klōstar*, germ. de sus mod. *Kloster* (Striedeter-Temps, DLSlov. 151; Snoj 284).

CŪHIŃE s.f. „bucătărie” Byhan 256; Popovici II 103: *cuhñe*, *-e*; Pușcariu SI III 307; Cantemir 163: *cuhñe*, *-ñ*; Kovačec 57: *cúhiñe*, *-a* (J); *cuhñe*, *-a* (S); Sârbu-Frățilă 201; Pellis 735 **cucina:** *cùhiña* (J, S); *cùhina* (B); ALR s.n. IV, h. 1091 **bucătărie:** *cùhñna*, *đo cùhñ*.

Et.: cr., slov. *kùhinja* (Byhan 256; Popovici II 103; Sârbu-Frățilă 201); vezi și cr. *kùhina* „bucătărie”. Pentru formele din croată și slovenă, Striedeter-Temps, DLSkr. 151, idem, DLSlov. 162, trimite la germ. de sus

vechi târziu (*spätalthochdeutsch*) *kuchīna* „bucătărie”, germ. de sus med. *kuchīn, küchen, küche*; pentru etimonul cuvântului croat vezi și Skok II 224, s.v. *kūhati*, iar pentru cel sloven – Snoj 332-333.

CVARTĪR, -U s. m (?) [sic!] (S) „locuință temporară” Kovačec 60: *je! mérgu na cvartír*; Cantemir 163: *cvartír, -e* s.n.

Et.: cr. *kvártír* „cartier, locuință, apoi tabără specială pentru soldați”, slov. *kvartír, -ja* „Quartier” (< germ. de sus mod. *Quartier*, germ. de sus med. *quartier* < fr. v. *quartier* – Striedeter-Temps, DLSkr. 152; idem, DLSlov. 163; Snoj 339); pentru forma croată vezi și Skok II 251, s.v. *kvārat*.

FĂRUȘ s.n. „casă parohială” Byhan 218; Popovici II 108: *faruș, -u* (se aude și *faroš*).

Et.: slov. *fárovž, faroš* „casă parohială” (Byhan 218; Popovici II 108). Slov. *fárovž* < germ. de sus med. bav. **pharre-hūs* (Striedeter-Temps, DLSlov. 115; Snoj 148). Vezi și cr. *faroš* „idem” (Striedeter-Temps, DLSkr. 118).

FLĂȘTRU s.n. glosat de Popovici II 110 „flastru”; Byhan 216.

Et.: slov. *flaštër* (Byhan 216; Popovici II 110); vezi și cr. *flaštar*, kajk. *flašter*. Slov. *flašter, -tra* „caldarâm, pavaj; plasture” < germ. de sus med. *pflaster*, germ. de sus mod. *Pflaster* (Striedeter-Temps, DLSlov. 120). Cr. *flaštar*, kajk. *flašter* „idem” < germ. de sus mod. *Pflaster* (germ. de sus med. *pflaster*, germ. de sus vechi *pflaster*) (Striedeter-Temps, DLSkr. 122, s.v. *flaštar*; Skok I 521, s.v. *flăštar*).

ȚRŪNĀTU, ȚRŪNTI „acareturi” Byhan 227: *grūnet, -u* „Grundstück”; Popovici II 113: *grunăt, -u* „pământ”; ALR II, MN, 3832 **acareturi**; Filipi, ALI, 1100 **gospodărie pe lângă casa săteanului**: *ən grúnət (doj grūnti)* (J).

Et.: slov. *grunt* „Grund und Boden” (Byhan 227; Popovici II 113). Vezi și cr. *grūnt* „avere imobilă, moșie, proprietate” (< germ. de sus mod. *Grund*, germ. de sus med., germ. de sus vechi *grunt* – Striedeter-Temps, DLSkr. 132; Skok I 628); slov. *grūnt, grūnta* „pământ, proprietate” (< germ. de sus med. *grunt, -des*, germ. de sus vechi *grunt*, germ. de sus mod. *Grund* – Striedeter-Temps, DLSlov. 132; vezi și Snoj 194).

SPITĀL (*șpitāl*), -e s.n. „spital” Byhan 348: *șpitāl*; Popovici II 155: *șpitāl, -u, -e, -le*; Cantemir 180; Kovačec 191: *șpitāl, -u, -e, -ele* (J); Sârbu-Frățilă 278 (*Măia-n spital acmo, ke-i bolna*); ALR II, h. 113 **spital**: *șpitālu, -e*.

Et.: slov., cr. *șpitāl* „spital” (Byhan 348; vezi și Popovici II 155); germ. *Spital* (Sârbu-Frățilă 278). Slov. *șpitāl, -la* < germ. de sus med. *spital, spittel*, germ. de sus mod. *Spital* (Striedeter-Temps, DLSlov. 225; Snoj 738); cr. *șpital* < germ. *Spital* (vezi Skok II 574-575, s.v. *ošpitan*; Striedeter-Temps, DLSkr. 204).

ȘŪLA, ȘUL' (J) s.f. „școală” Byhan 356: *șúle* (J); Popovici II 156; Cantemir 182; Kovačec 192: *șúla*, -e (J); Sârbu-Frățilă 286: *Mul'âra lucra-n șula. Iâ-i čistačiča.* („Soția lucrează la școală. Ea e femeie de serviciu.”); Pellis 1290 **scuola**: *șúla* (J); Flora, MALGI, h. 142 **școală**: *o șúla; doŝ șúle, șúlele* (J).

Et.: slov. *šola* „idem” < germ. *Schule* (Sârbu-Frățilă 286; vezi și Byhan 356; Popovici II 156). Pentru etimonul slov. *šôla*, -e, Snoj 734 trimite la germ. de sus med. *schoule*, iar Striedeter-Temps, DLSlov. 221, la germ. de sus med. *schuole*.

4. Termeni referitori la alimente, mâncăruri și băuturi

CUMPÎR s.m./s.n. „cartof” Maiorescu 102 (pl. -i); Byhan 257: *cumpir*, -u, -i, -urle; Popovici II 103: *cumpir*, -u, -i; Cantemir 163; Kovačec 58: *cumpir*, -u s.n. (S), s.m. (J); Sârbu-Frățilă 202; Pellis 2009 **patata**: *o cumpîra* (J), *cumpîr* (S); *cumpîru* (B); ALR s.n. I, h. 196 **vrej de cartofi**: *noâta de cumpîr*; Filipi, ALI, 1689 **cartof**: *ân cumpîr (doî cumpîre)* (J); *un cumpîr (doî cumpîr)* (S, N, Sc, L, Șc, T, Z, M); *un cumpîr (do cumpîre, doî cumpîr)* (B); *un cumpîr (do cumpîre)* (C); Filipi, ALI, 1690 **tubercul**: *un cumpîr (doî cumpîr)* (S, N, Sc, L, T, Z, M); *un cumpîr (do cumpîre, doî cumpîr)* (Șc); *un cumpîr (do cumpîre)* (C); vezi și Filipi, ALI, 1018 **hai să scoatem cartofi**.

Et.: cr. *kumpîr*, *krûmpîr*, slov. *kropîr*, *krumpîr* < germ. *Grumbir(n)e* (Byhan 257; vezi și Popovici II 103); cr. *krumpîr*, prin disimilarea totală a primului *r* (Sârbu-Frățilă 202). Pentru cr. *krûmpîr*, Striedeter-Temps, DLSkr. 149-150, trimite la bav.-austr. [*Grund*]pirn; Skok II 215, s.v. *krûmpîr*, indică drept etimon al cr. (Istria) *kûmpîr* – germ. de sus mod. *Gruntbir* = *Grundbirne*. Formele din slovenă – *kropîr*, *kropîr* etc. provin din bav.-austr. *Grundbirne* (Striedeter-Temps, DLSlov. 160).

CUMPIRÎȚA (o ~; *do cumpirîțe*) s.f. „tubercul” (J) (Filipi, ALI, 1690 **tubercul**); Sârbu-Frățilă 202: *cumpirîț* s.m. „cartofiori”.

Et.: dimin. de la *cumpîr* (Sârbu-Frățilă 202).

FRUȘTIC, -U, -URLE s.m./s.n. „micul dejun” Byhan 220; Popovici II 111; Cantemir 166: *frúštík*, -ure; Kovačec 81 (J); Sârbu-Frățilă 213: *frúštíc*, -ure; Pellis 104 **il pasto del mattino**: *frúštíc* (J); Filipi, ALI, 728 **mâncăruri în cursul zilei**: *ân frúštíc (doî frúštice, doî frúštíc)* (J); *un frúštíc (doî frúštíc)* (S); *un frúštíc (doî frúštíc)* (N, Sc, L, Șc, T, Z, M); *un frúštíc (do frúštice)* (B).

Et.: cr. *frúštík*, slov. *frúštuk* (Byhan 220); cr. *frúštík* (Popovici II 111); germ. *Früstück* (Sârbu-Frățilă 213). Cr. *frúštík* < bav.-austr. *Frustuck* (Striedeter-Temps, DLSkr. 126; vezi și Skok I 534, s.v. *frúštík*); cf. și slov.

fruštuk, pentru care vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 124. Vezi și Maria Purdela Sitaru, Livia Vasiliuță, *Cercetări etimologice*, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2002, p. 122.

JÚPEĚ s.f. „supă” Byhan 395.

Et.: slov. *župa*, ven. *sopa*, it. *zuppa* „idem” (Byhan 395); vezi și cr. *žùpa*. Slov., cr. *žùpa* „idem” < germ. *Suppe* (Skok I 785, s.v. *júha*); pentru etimonul slov. *žúpa*, Snoj 875 trimite la germ. de sus med. *suppe*, iar Striedeter-Temps, DLSlov. 255 la germ. de sus med. tz., germ. de sus premod. *suppe*, germ. de sus mod. *Suppe*.

ŠNÍŤLE s.n. „șnițel” Sârbu-Frățilă 284.

Et.: cr. *šnica* „escalop” (Sârbu-Frățilă 284). Cuvântul croat este un împrumut din germ. *Schnitzel* „șnițel, escalop” (Striedeter-Temps, DLSkr. 200).

SPEC s.m. „slănină afumată” Filipi, ALI, 706 **slănină afumată:** *un ~; (doi spec) (L)*.

Et.: cr. *špěk* „slănină” (< germ. de sus mod. *Speck*, germ. de sus med. *spēc* – Striedeter-Temps, DLSkr. 202; vezi și Skok III 303, s.v. *sól*).

ȘPRIȚ, -U, -URE, -URLE (J) s.m./s.n. „șpriț” Kovačec 191 (*[dâț âm] doi șprițure și doi virure!*); Filipi, ALI, 1209 **sulfat de cupru, piatră vânătă:** *un șpriț (do șprițure) (B, Șc), șpriț (m.) (T, M, C), un șpriț (doi șpriț) (Z)*³.

Et.: cr. *špric* „Spritze, Feuerspritze” (< germ. de sus mod. *Spritze*, respectiv bav.-austr. *Spritz*^e – Striedeter-Temps, DLSkr. 205; vezi și Skok I 271, s.v. *cm ičkati*).

ȘTRÚCL', ȘTRÚCL'I s.m. „ștrudel cu mere” ALR s.n. IV, h. 1079 **ștrudel cu mere;** Byhan 355: *strucl'i* (fără indicarea sensului); Pușcariu SI III 326: *strucl'i* (pl.) „un fel de găluști”.

Et.: cr. *struk* „Stock, Gestalt, Leben” sau ven. *struco* „Ausdruck, Saft” (Byhan 355). Pușcariu SI III 76 consideră eronată etimologia propusă de Byhan, precizând că termenul istoromân trebuie raportat la cr. *štruklji*. Cr. *štrüklji* „plăcintă, ștrudel cu brânză de vaci” < stir. *Struckel* „prăjitură cu umplură de diferite feluri, cunoscută mai ales ca *Strudel*”, carint. *strugg-l, Struckel* – Striedeter-Temps, DLSkr. 212; vezi și Skok III 418, s.v. *štrükalj*; cf. și slov. *štrúkelj, -klja*, pentru care vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 232; Snoj 743.

ȘTRÚDEL s.n./s.m. „ștrudel” Sârbu-Frățilă 285; Filipi, ALI, 727 **alte prăjituri:** *un ștrúdăł (doi ștrúdl'i) (Sc, T, Z)*.

³ Pentru Zancovți avem explicația: *șprițu se face de vidriiol și de jăpna*, astfel că ir. *șpriț* este un termen generic pentru soluția folosită la stropit, și nu pentru elementele componente ale acesteia.

Et.: cr. *štrúdl* „plăcintă cu brânză coaptă în tipsie” < germ. *Strudel* „idem” (Sârbu-Frătilă 285). Pentru etimonul cuvântului croat, vezi și Skok III 418, s.v. *štrùkalj*; Striedeter-Temps, DLSkr. 212.

ȚŪCĂR s.m. „zahăr” Byhan 372; Popovici II 161; Cantemir 184; Sârbu-Frătilă 291: *Cum zičeț voi țucăr ali sečer?* („Cum ziceți voi, zahăr sau secer?”); ALR II, MN, 6911 **răspuns la întrebarea: ce este dulce?**; ALR s.n. IV, h. 1136 **zahăr**; Filipi, ALI, 619 **zahăr**: *țúker* (J, L, Șc, T, Z, M, C), *țúcor* (S, N, Sc, B).

Et.: slov. *cúker*, ven. *zùcaro* (Byhan 372; Popovici II 161); slov. *cúker* (< germ. *zucker*) sau direct din germană (Sârbu-Frătilă 291); cf. și cr. *cúkar*, *cúkor*. Slov. *cúker*, *-kra*, cr. *cúkar*, *cúkor* < germ. de sus mod. *Zucker* < it. *zucchero* (Striedeter-Temps, DLSlov. 105; Snoj 77; Striedeter-Temps, DLSkr. 112; vezi și Skok III 384, s.v. *šèčer*).

5. Termeni referitori la îmbrăcăminte și încălțăminte

ÒÀNZUȚ (J) Pellis 679 **panno** „șesătură (de haine); stofă, postav; pânză”.

Et.: cr. *àncug* „costum de haine” (< germ. de sus mod. *Anzug* „idem” – Striedeter-Temps, DLSkr. 100).

FÍRTUH, -URE s.n./s.m. „șorț” Byhan 216: *firtuh’* (J); Cantemir 166; Sârbu-Frătilă 212: *firtúh* s.m.; ALR s.n. II, h. 541 **șorțul fierarului**: *firtuħu* [a]; Pellis 632 **grembiule**: *firtuħu* (J); Filipi, ALI, 672 **șorț**: *ăn firtuh* (*doi firtuh*) (J).

Et.: cr. *fértoh*, germ. *Fürtuch* (Byhan 216); cr. *fertuh*, *firtoh* „șorț” < germ. dial. *Fürtuch* = *Vortuch* (Sârbu-Frătilă 212). Pentru etimonul cuvântului cr., vezi și Skok I 513, s.v. *fertuh*; Striedeter-Temps, DLSkr. 120.

LÁIBĂȚ, LAIBȚ s.m. „laibăr, vestă” Sârbu-Frătilă 222; ALR s.n. IV, h. 1181 **vestă**; Pellis 625 **panciotto**: *lájbez* (J).

Et.: cr. *lájbac*, slov. *lajblec* (germ. *Leibel*) (Sârbu-Frătilă 222) „vestă, jiletcă”. Cr. *lájbec*, *lájbac* < bav.-austr. *Leib* „vestă” + suf. *-ec, -ac* (Striedeter-Temps, DLSkr. 153, s.v. *lájbek*; vezi și Skok II 262, s.v. *lájbac*).

ȘTOF, -U s.m. (J) „aba, postav; șesătură” Kovačec 192.

Et.: cr. *štöf* „stofă; șesătură, material” (< germ. de sus mod. *Stoff* – Striedeter-Temps, DLSkr. 209; Skok III 337, s.v. *štöfa*).

ȘUFÉȚE s.f. pl. „obială” Pușcariu SI II 224; Sârbu-Frătilă 32.

Et.: cf. germ. *Schuhfetzen*.

6. Relații sociale. Naționalitate

FRĂIER s.m. „logodnic” Popovici II 110 „mire”; Pușcariu SI II 224, SI III 310: *frăiar*; Cantemir 166; Kovačec 81: *frăier*, -u (S), *frăiar*, -u (J); Sârbu-Frătilă 32, 213: *Ke-ț va veri frăieru* („Că-ți va veni logodnicul”); ALR I/II, h. 247 **iubit**: *ca flēta uāre fruāiāru* (B), *ca fētina uāre um frăiār* (J); ALR I/II, h. 258 **miri**: *ēcu vīnu fruāiāri* (B); *acmuó viru frăiari* (J); Flipi, ALI, 451 **a** **logodnic**: *ān frăier (doi frăiere)* (J); *un frăier (doi frăier)* (S, N, Sc, B, T, Z, M, C); *un frăiar (doi frăiar)* (L, Șc, C); Flipi, ALI, 459 **b** **mire**: *frăier (doi frăier, doi frăiere, trei frăieri)* (J).

Et.: cf. cr. *frăjar* (Popovici II 110); cr. *frajar*; cf. slov. *frajer* < germ. *Freier* „mire” (Sârbu-Frătilă 213). Slov. *frájer*, -ja < probabil din germ. colocvial *Freier* „dandi” (Snoj 158); cr. *frajar* (Istria) < postverbalul *fraj* (vezi *fraiei*) + suf. -ar (Skok I 528, s.v. *frājati*). Vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 124, s.v. *fraj*.

FRĂIERIȚE s.f. „logodnică” Byhan 219; Cantemir 166; Kovačec 81: *frăierite*, -a, -e „iubită, logodnică” (S); Sârbu-Frătilă 213; Flipi, ALI, 451 **b** **logodnică**: *o frăierita (do frăierite)* (J, Sc, B, T, Z, M); *o frăierite (do frăierite)* (S, N); *o frăiarita (do frăiarite)* (L, Șc); *o frăiarita (do frăiarite)* (C).

Et.: cr. *frăjar*, germ. *Freier* + suf. cr., slov. -ica (Byhan 219); *frăier* + suf. -ița (Sârbu-Frătilă 213).

FRĂILA, -E// *frâila* s.f. „domnișoară” Popovici II 110.

Et.: cr. *frajla*, -ica (Popovici II 110). Vezi și slov. *frājla*. Cr. *frājla* < germ. de sud *Fräule*, bav. *Fräyle*, șvăb. *Fraele*, *Fraile*, germ. de sus mod. *Fräulein* (Striedeter-Temps, DLSkr. 124; Skok I 528). Slov. *frājla* < germ. *Fräulein* „domnișoară”, în pronunție bav.-austr. (Snoj 158).

ȚROF, -U, -URE (J) s.m. „grof” Cantemir 167: *grof*, -f; Kovačec 87; ALR s.n. III, h. 886 **boier**: *Țrof*, -i.

Et.: cr. kajk. *grōf*, slov. *grōf*, *grófa*. Cr. *grōf* < *gróf* (titlu feudal maghiar) < germ. *Graf* (Skok I 623); slov. *grōf*, *grófa* < germ. de sus med. bav. *graf*, *grave*, germ. de sus mod. *Graf* (Striedeter-Temps, DLSlov. 132; vezi și Snøj 193). Vezi și Maria Purdela Sitaru, Livia Vasiliuță, *Cercetări etimologice*, p. 53-54.

ȚROFIȚA (art.), -**FÍȚE** s.f. ALR s.n. III, h. 887 **soția boierului**.

Et.: derivat din *Țrof* (*supra*) + suf. -ița sau împrumut din cr. *grōfica* (*grōf* (*supra*) + suf. -ica – Skok I 623).

LÂNSMÂN s.m. „compatriot” Byhan 267.

Et.: deoarece vocala *a* este pronunțată rotunjit (*â*), cuvântul istororomân ar trebui raportat la o formă germană dialectală în care vocala *a* să fie pronunțată *o*; cf., astfel, bav.-austr. *Londsmon* [*lɔŋt̪mɔn*] „idem” (vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 165, s.v. *lančman*).

7. Armată

ĂRL_ĂB s.n. „concediu” ALR s.n. IV, h. 960 **1. permisie; 2. concediu.**

Et.: cr. *urlab* „idem” (< germ. *Urlaub* în pronunție bavarez-austriacă – Striedeter-Temps, DLSkr. 220).

CASĂRNA s.f. „cazarmă” ALR s.n. IV, h. 952 **cazarmă.**

Et.: cr. *käsârna* „idem” (< cf. bav.-austr. dial. *kasarn* – Striedeter-Temps, DLSkr. 141; vezi și Skok II 250, s.v. *kvaderna*), slov. *kasârna* (vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 146; Snoj 262).

DÉCŪȚE, DÉCŪȚ s.n. „tranșee” ALR s.n. IV, h. 966 **tranșee.**

Et.: cf. germ. *Deckung* „(mil.) adăpost”.

FIGLIMĂN s.m. Byhan 215.

Et.: germ. *Flügelmann* „(mil.) primul sau ultimul soldat din flanc; soldatul din extrema flancului” (Byhan 215), cu trecerea dialectală *a: â*.

ÎBUDȚE s.f. „manevră” ALR s.n. IV, h. 957 **manevră.**

Et.: cf. germ. *Übung* „(mil.) aplicație”.

LĂȚĂR s.n. „tabără” ALR s.n. IV, h. 958 **tabără.**

Et.: cf. germ. *Lager* „idem”.

OFIȚÎR, -U, -Ø, -I s.m. (J) „ofițer” Cantemir 173; Kovačec 136; Flora, MALGI, h. 128 **ofițer:** *òfițîr, òfițîru; (doi) òfițîr, òfițîri!* (J, S, N, Sc, B); (*ur*) *òfițîru;* (mai mulți) *òfițîr, òfițîri!* (L).

Et.: cr. *oficîr, oficîra*, slov. *oficîr, -ja* „idem”. Cr. *oficîr* este un împrumut din limbajul militar austriac; cf. germ. de sus mod. *Offizier* < fr. *officier* (Striedeter-Temps, DLSkr. 165; vezi și Skok II 545, s.v. *oficij*). Slov. *oficîr* < germ. de sus mod. *Offizier* (Striedeter-Temps, DLSlov. 185; Snoj 465).

RECRŪT, -Ț s.m. „recrut” ALR s.n. IV, h. 942 **recrut.**

Et.: cr. *rèkrût* „idem” (< cf. austr. dial. *rekrut*; germ. de sus mod. *Rekrut* – Striedeter-Temps, DLSkr. 183, s.v. *règrût*), slov. *rekrût* (< germ. de sus mod. *Rekrut* – idem, DLSlov. 209; vezi și Snoj 613).

VĂHTE, -E s.f. „pază, gardă” Cantemir 185; ALR s.n. IV, h. 961 **santinelă:** *woáhta*.

Et.: cr. *vahta* „gardă, păză, santinelă”, slov. *vahta* „gardă, păză”. Cr. *vahta* < mai vechiul germ. de sus mod. *wacht* f., apoi *Wache*, germ. de sus med. *wahte* f.; azi: bav. *die Wacht*, șvăb. *Wacht* f., alături de *Wache* (Striedeter-Temps, DLSkr. 221). Slov. *vahta* < germ. de sus med. *wahte, waht* f.; germ. de sus mod. *Wacht, Wache* (Striedeter-Temps, DLSlov. 243).

VĂHTMAÎSTR s.m. „sergent”, înregistrat de Weigand și preluat de Byhan 387 și de Popovici II 163.

Et.: germ. *Wachtmeister* (Byhan 387; Popovici II 163). Vezi și cr. *văhtmâjstor* „idem” < germ. de sus mod. *Wachtmeister* (Striedeter-Temps, DLSkr. 221).

8. Termeni care denumesc unități de măsură și monede

CLĂFTER, -U, -I s.m. „stânjen” Maiorescu 100; Byhan 242; Popovici II 98; Pușcariu SI III 306: *clăftar*.

Et.: slov. *klafter*, cr. *klăftar* (Byhan 242; Popovici II 98). Cr. *klăftar*, *-tra* (Istria), *klăfter* „idem” < germ. de sus med. *klăfter*, germ. de sus mod. *Klafter*; cf. și cr. *klofter*, care provine dintr-o formă bavareză (Striedeter-Temps, DLSkr. 143; vezi și Skok II 88). Slov. *klăftra*, *klăfter*, *-tra* < germ. de sus med. *klăfter*, germ. de sus mod. *Klafter*; vezi și *klóftr* – Striedeter-Temps, DLSlov. 149; vezi și Snoj 274.

CRĂIȚER, -U, -I s.m. „creițar” Byhan 254: *craițar*; Popovici II 101: *craițer*, *-u*, *-i*; Pușcariu SI III 307; Cantemir 163.

Et.: slov., cr. *krajcar*, ven. *craicer* (Byhan 254; vezi și Popovici II 101). Slov. *krájcar*, *-rja* „creițar” < germ. de sus med. *kriuzer* (Striedeter-Temps, DLSlov. 156; Snoj 317); cr. *krăjcar* „creițar, bănuț de aramă” < germ. de sus mod. *Kreuzer*, germ. de sus med. *kriuzære*, *kriuzer* (Striedeter-Temps, DLSkr. 147; vezi și Skok II 177, s.v. *krăjcar*).

9. Timpul și diviziunile lui

APRÍL s.m. (J) „aprilie” Byhan 187; Cantemir 157; Kovačec 23; Pellis 78 **aprilie:** *aprilu*, *april* (J); Filipi, ALI, 358 **b) lunile anului:** *aprilu* (J).

Et.: cr., slov. *april*, vegl. *aprâil* „idem” (Byhan 187). Slov. *april* < germ. *April* (Snoj 18).

DEȚÉMBĂR, -U (J) s.m. „decembrie” Kovačec 68; Pellis 86 **dicembre:** *dez-éMBER* (J); Flora, MALGI, h. 230 **decembrie:** *dețémbîr(u)* / *dețéMBER(u)* (J); Filipi, ALI, 358 **b) lunile anului:** *dețémbăru* (J).

Et.: slov. *decéMBER*, *-bra* „idem” (< germ. *Dezember* – Snoj 98).

ÎÉNĂR s.m. „ianuarie” Byhan 232.

Et.: germ. *Jänner* prin intermediul sloveneii (Byhan 232). Slov. *jânuar*, *-ja* „idem” < germ. *Januar* (Snoj 234).

ÎÚLI (J) s.m. „iulie” Byhan 235: *îul’*; Popovici II 117: *îulij*; Kovačec 97; Sârbu-Frățiță 219; Pellis 81 **iuglio**; Flora, MALGI, h. 225 **iulie**; Filipi, ALI, 358 **b) lunile anului.**

Et.: slov. *julij* „idem” (Byhan 235; Popovici II 117; Sârbu-Frățiță 219). Slov. *júlij*, *-a* „idem” < germ. *Juli* (Snoj 244).

IÚNI (J) s.m. „iunie” Byhan 235: *iúń*; Popovici II 117: *iúń*; Kovačec 97; Sârbu-Frățiță 219; Pellis 80 **giugno**; Flora, MALGI, h. 224 **iunie**; Filipi, ALI, 358 **b) lunile anului**.

Et.: slov. *junij* „idem” (Byhan 235; Popovici II 117; Sârbu-Frățiță 219). Slov. *júnij* „idem” < germ. *Juni* (Snoj 244).

NOVÉMBĂR, -U (J) s.m. „noiembrie” Kovačec 129; Pellis 85 **novembre**: *nov-èmbèr* (J); Flora, MALGI, h. 229 **noiembrie**: *novémbîr(u) / november(u)* (J); Filipi, ALI, 358 **b) lunile anului**: *novémbăru* (J).

Et.: slov. *novémbèr, -bra* „idem” (< germ. *November* – Snój 452).

OHTÓBĂR (J) s.m. „octombrie” Byhan 292; Popovici II 131; Kovačec 135: *octóbâr* (J); Pellis 84 **ottobre**: *oct^uòber* (J); Flora, MALGI, h. 228 **octombrie**: *octóbîr(u) / octóber(u)* (J); Filipi, ALI, 358 **b) lunile anului**: *octóbăru* (J).

Et.: slov. *oktoběr* (Byhan 292). Slov. *október, -bra* „idem” < germ. *Oktober* (Snoj 469).

ȚĂIT s.m. „timp” Cantemir 184; Kovačec 202 (J); Sârbu-Frățiță 32, 290.

Et.: germ. *Zeit* „idem” (Sârbu-Frățiță 290). Vezi și cr. *cajt* „idem” (< germ. de sus mod. *Zeit* – Striedeter-Temps, DLSkr.108; vezi și Skok I 250, s.v. *căjt*), slov. *cájt* „idem” (< limbajul uzual bav.-austr. *Zeit* – Striedeter-Temps, DLSlov. 97).

ÚRE, -E (J) s.f. „oră; ceas (obiect)” Maiorescu 127: *ură, -e*; Byhan 376; Popovici II 162; Cantemir 184; Kovačec 207: *úra, -e* „oră; ceas; vreme, (perioadă scurtă de) timp” (J); Sârbu-Frățiță 293; Pellis 664 **orologio**: *úra* (J, S, B); Filipi, ALI, 654 **ceas de buzunar**: *úra de/za jep* (J, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); *úre za zep/jep* (S, N).

Et.: cr., slov. *úra, úra*, istr. *úra* (Byhan 376; vezi și Popovici II 162, Sârbu-Frățiță 293). Slov. *úra* „ceas; oră; vreme” < germ. de sus mod. *Uhr*, germ. de sus med. *úre, úr* „ceas, oră” (Striedeter-Temps, DLSlov. 242; vezi și Snój 800); cr. *ùra* „ceas; moment, oră potrivită” < germ. de sus mod. *Uhr* (Striedeter-Temps, DLSkr. 220; vezi și W. Dahmen și J. Kramer, *Le inchieste istro-rumene di Ugo Pellis*, p. 251); Skok II 662, s.v. *'ra* consideră că forma croată *ùra* este de proveniență italiană (*ora*), cu o evoluție fonetică atipică (*ó > u*).

10. Cuvinte referitoare la regnul vegetal

HĂIBUT, -U s.m. „spânz” Maiorescu 107; Byhan 228; Popovici II 114.

Et.: germ. *Hagebutte* „măceș”, probabil prin intermediar sloven (Byhan 228).

KIMÁL' s.m./s.n., „chimion” Filipi, ALI, 1679 **chimion**: *ăn ~*; (*doj kímel'*) (J); *un kímel (do kímele)* (Șc).

Et.: slov. *kímelj*, *-mlja* „idem” (< germ. *Kümmel*) (Snoj 271).

MAJORÂN „magheran” Maiorescu 111; Byhan 271 (preluat de la Maiorescu); Popovici II 122.

Et.: slov. *majorán*, *majarón* „idem” (Byhan 271; Popovici II 122). Vezi și cr. *majòrân*, gen. *-ána* (Skok II 346, s.v. *mačùrana*); slov. *majorân* „idem” (< germ. de sus med. *maiorân*, germ. *Majoran* – Snoj 373, s.v. *majarôn*).

MÉRLIN s.m./s.n. „morcov” Maiorescu 112 (pl. *-i*); Byhan 274 (preluat de la Maiorescu); Popovici II 124; Kovačec 116: *mérilin*, *-u* (S, J); Sârbu-Frățilă 228; Pellis 2004 **carota**: *mérlinu* (B); Filipi, ALI, 1693 **morcov**: *ăn miérlin (doj miérline)* (J); *un mérlin (doj mérlin)* (S, N, Sc, L, T, Z, M); *un mérlin (doj mérline)* (B, Șc, C); Filipi, ALI, 1819 **rușinea fetei** (*Daucus carota carota*) [morcov sălbatic]: *dívl'u miérlin* (J).

Et.: cr. *mérilin* (Byhan 274; Popovici II 24; Sârbu-Frățilă 228). Cr. *mérilin* < dimin. *Mearl*, *Mörle* al germ. *Möhre* „morcov” (Sârbu-Frățilă 228; vezi și Skok II 409, s.v. *mèrlin*¹).

MERLINIȚA, **-E** s.f. „morcov mic” (Sârbu-Frățilă 228).

Et.: diminutiv de la *merlin* (Sârbu-Frățilă 228).

ROJMARÍN s.m./s.n. „rozmarin” Sârbu-Frățilă 268; Filipi, ALI, 1712 **rozmarin**: *ən ruzmarín (doj ruzmarín, doj ruzmaríne)* (J), *un rozmarín (doj rozmarín)* (S), *un rojmarín (doj rojmarín)* (N), *un rujmarín (doj rujmarín)* (Sc, L, B, T, M, C), *un rujmarín (doj rujmarín, do rujmaríne)* (Șc); *un lujmarín (doj lujmarín)* (Z).

Et.: slov. *rožmarin*, *-a*; cf. și cr. *ružmarin* „idem” (Sârbu-Frățilă 268). Cf. și cr. *rožmarin*, *rozmarin*, *lužmàrín* „idem”. Striedeter-Temps, DLSlov. 213; Snoj 632; Striedeter-Temps, DLSkr. 188, s.v. *rùžmarin* dau drept etimon pentru formele din croată și slovenă – germ. de sus mod. *Rosmarin*, în timp ce Skok III 175, s.v. *rùšmarin* trimite pentru formele croate la it. *rosmarino*.

ȚICLÂMĂ s.f./s.m. „ciclamă” Filipi, ALI, 1818 **ciclamă**: *o ~*; (*do țiclâmă*) (J, L, B, Șc, T); *un țiklâm (doj țiklâm)* (N).

Et.: slov. *ciklâma*, *-e* „idem” (< germ. austr. *Zyklame* – Snoj 72).

11. Cuvinte referitoare la regnul animal

CARF, -I s.m. „soi de pește” Cantemir 160.

Et.: slov. *kàrf*, *kàrfa* „crap, cyprinus carpio” (< germ. de sus vechi *karpfo*, germ. de sus med. *karpfe* – Striedeter-Temps, DLSlov. 146).

FAZÂN s.m. „fazan” Filipi, ALI, 791 **fazan**: *ăn ~*; (*doj fazâne*) (J); *un fažân (doj fažân)* (S); *un fajân (doj fajân)* (N, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C).

Et.: slov. *fazān*, cr. *fâzân*, gen. *fazána* „idem”. Slov. *fazan* < germ. de sus med. *fasant*, *fasân* „fazan”, germ. de sus mod. *Fasan* (Striedeter-Temps, DLSlov. 89, s.v. *bazān*; vezi și Snoj 149). Cr. *fâzân* < germ. de sus mod. *Fasan*, germ. de sus med. *fasant* (Striedeter-Temps, DLSkr. 118; Skok I, 126, s.v. *bazijan*).

12. Diverse

ÁUSVAIS s.n. „permis, document” Sârbu-Frățilă 188.

Et.: germ. *Ausweis* „idem” (Sârbu-Frățilă 188).

БОС s.n. (J) „ceară pentru pantofi” Pellis 849 **cera per le scarpe**.

Et.: germ. *Wachs* (pronunție austriacă *bâks*) (W. Dahmen și J. Kramer, *Le inchieste istro-rumene di Ugo Pellis*, p. 265).

FĂRBE s.f. „vopsea” Maiorescu 104; Byhan 218 (preluat de la Maiorescu); Flora, MALGI, h. 110 **culoare:** *o fârba; fârbele* (J); Filipi, ALI, 305 **culoare:** *o fârba (do fârbe)* (J); vezi și ALR II, h. 245 **albăstreală (în var):** *f^uârba*.

Et.: cr, slov. *farba*, *-e* „culoare, vopsea” (Byhan 218). Slov. *farba* < germ. de sus mod. *Farbe* (Striedeter-Temps, DLSlov. 89, s.v. *bârva*; vezi și Snoj 147); cr. *fârba* < germ. de sus mod. *Farbe*, germ. de sus med. *varwe* (Striedeter-Temps, DLSkr. 117; vezi și Skok I 507, s.v. *fârba*).

FLĂȘTER s.n. „compresă” ALR II, MN, 4200 **compresă (pe locul bolnav)**.

Et.: cr. *flăstar*, kajk. *flăster* „pavaj; platură” (< germ. de sus mod. *Pflaster* – Striedeter-Temps, DLSkr. 122; vezi și Skok I 521, s.v. *flăstar*); slov. *fláster* „idem” (< germ. de sus med. *pflaster*, germ. de sus mod. *Pflaster* – idem, DLSlov. 120).

γRUNTÓVNIȚA s.f. „carte funduară” ALR s.n. I, h. 148 **cartea funduară**.

Et.: cr. *grüntovnica* „carte funciară” (derivat de la *grünt* (*supra*) – Striedeter-Temps, DLSkr. 132, s.v. *grünti*; vezi și Skok I 628, s.v. *grünt*).

LÂNSCARTE s.f. „hartă” Byhan 267.

Et.: Byhan 267 apreciază că termenul istroromân este o analogie după *lânsmân* (*supra*).

M·ÂRCA, M·ÂRKE s.f. „timbru (poștal)” ALR s.n. III, h. 875 **timbru (poștal)**.

Et.: cr. *mârka* „idem” (< germ. de sus mod. (*Brief*)*marke* – Striedeter-Temps, DLSkr. 159; vezi și Skok II 378).

MAȘINA, MAȘIN s.f. 1. „mașină”; 2. „tren” Sârbu-Frățilă 226; ALR s.n. III, h. 867 **tren:** *mașina* [a], *mașine*; Flora, MALGI, h. 218 **tren:** *(o) mașina, doḷ mașine, mașinele* (J).

Et.: cr. *mašina* „idem” (Sârbu-Frătilă 226). Cr. kajk. pop. *mašina* „tren” < germ. de sus mod. *Maschine* < fr. *machine*, lat. *măchina* (Striedeter-Temps, DLSkr. 160); cf. și slov. *mašina* „Maschine”, pentru care vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 178; Snoj 384.

NÍCHEL s.m. „nichel” Cantemir 173; ALR s.n. II, h. 574 **nichel:** *nicîl’*.

Et.: slov. *nikelj, -klja* „idem” (< germ. *Nickel* – Snoj 446).

POP s.n. „cleiul pantofarului” ALR s.n. II, h. 520 **cleiul pantofarului.**

Et.: slov. *pòp, pòpa* „clei, lipici” (< bav.-austr. *Pappe*, dial. *pop* – Striedeter-Temps, DLSlov. 198).

REȚIPÍS s.n. „recipisă” ALR s.n. III, h. 876 **recipisă.**

Et.: cf. germ. *Rezepisse* „idem”.

RÚSAC, -U (S) s.n. „desagă, rucsac” Kovačec 169.

Et.: cf. cr. *rùksak* „idem” (< germ. de sus mod. *Rucksack* – Striedeter-Temps, DLSkr. 188; vezi și Skok III 107, s.v. *ranac*).

ȘCÓDE, -A s.f. „pierdere, pagubă” Maiorescu 121: *scodă, -e: Mi-a scodă făcut* („Mi-a făcut pagubă”); Byhan 339; Popovici II 155; Pușcariu SI III 324: *scode*; Sârbu-Frătilă 283: *Porcu divl’iu na milion a facut școda oânč* („Porcul sălbatic (mistrețul) a făcut aici pagubă de un milion”); Kovačec 189 (J): *făce* ~ (J) „face pagubă”; Filipi, ALI, 102 **pagubă:** *o școda (do școda)* (J, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); *o școda (do școda)* (S); *o școda (do școda)* (N).

Et.: cr., slov. *škòda* (Byhan 339; Popovici II 155). Cr. *škòda*, slov. *škòda* „pierdere, pagubă” < germ. de sus vechi *scado*, germ. de sus med. *schade*, germ. de sus mod. *Schade(n)* (Striedeter-Temps, DLSkr. 195; Skok III 401, s.v. *škòda*, respectiv Striedeter-Temps, DLSlov. 219; vezi și Snoj 728).

ȘCODOVÍNA, -E s.f. „pagubă” ALR s.n. IV, h. 992 **pagubă.**

Et.: *școdova* pare a fi un caz oblic de la *școda* (*supra*) + suf. *-ina*.

ȘPAS s.n. „glumă” Sârbu-Frătilă 32.

Et.: slov. *špás, -a* „glumă, petrecere” (< germ. de sus mod. *Spaß* „idem” < it. *spasso* – Striedeter-Temps, DLSlov. 223; Snoj 736); vezi și cr. *špâjs*, în expresia *za špâjs* „în glumă” (< germ. *Spass*, bav. *(g)spæssig* – Skok III 408).

ȘPÓTU s.n. „strâmbătură” ALR II, MN, 6945 **strâmbături.**

Et.: cf. cr. *špot*, slov. *špòt* „batjocură” (< germ. de sus med. *spot*, germ. de sus vechi *spot*, germ. de sus mod. *Spott* – Striedeter-Temps, DLSkr. 204, s.v. *špòtati*; Skok III 410, s.v. *špotati*, respectiv Striedeter-Temps, DLSlov. 225).

TÎNTE, -A (J) s.f. „cerneală, negreală” Maiorescu 126; Byhan 360; Popovici II 158; Cantemir 183; ALR s.n. II, h. 532 **vopsea**: *tinta*; ALR s.n. IV, h. 920 **cerneală**; Pellis 1302 **inchiostro**: *tinta* (J, S, B).

Et.: cr., slov. *tinta* „idem” (Byhan 360; Popovici II 158). Slov. *tînta*, -e „cerneală” < germ. *Tinte* „idem” (Snoj 765), cr. *tînta* < it. *tinta*, germ. *Tinte* (Skok III 471, s.v. *tînta*). Nu este exclus nici ca termenul istororomân să fie un împrumut din it. *tinta* (vezi în acest sens, Arvinte, *Die Deutschen Entlehnungen* 180).

TURÍST, -U, -I s.m. (J) „turist” Kovačec 201.

Et.: cf. slov. *turíst*, -a „idem” (< germ. *Tourist* – Snoj 792).

ȚĂHAR, -E s.n. „arătător (la ceasornic)” ALR II, MN, 3906 **arătător (la ceasornic)**.

Et.: cf. cr. *cágar*, gen. -ara, slov. *cágar* „idem”. Cuvântul croat este un împrumut din bav.-austr. *tsagə* (Striedeter-Temps, DLSkr. 107, s.v. *cájger*; vezi și Skok I 250, s.v. *cájger*), iar cel sloven din carint. *tsāgə* (Striedeter-Temps, DLSlov. 96).

ȚĂȚIDȚA, -E s.f. „ziar” ALR s.n. IV, h. 926 **ziar**.

Et.: slov. *cájtinge* f. pl. „idem” (< bav.-austr. *Zeitung* – Striedeter-Temps, DLSlov. 97).

ȚIĞĂRE s.f. „țigară de foi” ALR s.n. IV, h. 1150 **țigară de foi**.

Et.: cr. *cigára*, slov. *cigára* „trabuc, țigară de foi” (< germ. de sus mod. *Zigarre* – Striedeter-Temps, DLSkr. 109; idem, DLSlov. 101; vezi și Skok I 261, respectiv Snoj 72).

ȚIŢ s.m. „zinc” ALR s.n. II, h. 576 **zinc**; ALR s.n. IV, h. 1035 **smalt**.

Et.: cr. *cinj*, *c ĩn* „cositor” (< germ. *Zinn* – Skok I 266, s.v. *c ĩn*; vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 110); cf. și slov. *cìn*, *cína* (< germ. de sus mod. *Zinn*, germ. de sus mod. *Zinn* – Striedeter-Temps, DLSlov. 103; Snoj 73).

ȚÍRCUS s.n. „circ” ALR s.n. V, h. 1505 **circ**.

Et.: cr. *cirkus* „circ, hipodrom, velodrom, școală de călărie acrobatică” (< germ. de sus mod. *Zirkus* – Striedeter-Temps, DLSkr. 111), slov. *cirkus* (< germ. *Zirkus* – Snoj 75).

VEȚSEL’U (art.), **VEŚL’I** s.m. „macaz” ALR s.n. III, h. 873 **macaz**.

Et.: cf. germ. *Wechsel* „schimb, schimbare”, *Kreuzwechsel* „macaz de încrucișare”.

ZĂIFA, -E s.f. „săpun” Maiorescu 120: *saif*; Popovici II 117, 168: *jăife*, -a; Byhan 333, 387, 394: *șăife*, *jăife*, *jăife*, *jăl’fe*; Pușcariu SI II 224: *zăife*; Cantemir 186; Kovačec 228: *jăife*, -a (B), *jăifa* (J); Sârbu-Frățilă 32, 301; ALR s.n. II, h. 513 **clăbuci (de săpun)**: *spume de jăifa*; Pellis 1084 **sapone**: *jaifa* (J), *j’oifa* (S); *jòifa* (B); Flora, MALGI, h. 105 **săpun**: o

j^w/ăifa; do^o j^w/ăife; j^w/ăifele (J, S, N, Sc); *jăifa; (mai multe) jăife, jăifele* (B); Filipi, ALI, 689 **săpun**: *o jăifa (do jăife)* (J, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); *o zăife (do zăife)* (S, N).

Et.: pentru formele cu *j*, vezi slov. *žajfa*, *-e* „săpun” (Byhan 394; Popovici II 117) (< germ. de sus med. timpuriu-bav. *zaiife* – Striedeter-Temps, DLSlov. 248; vezi și Snoj 863), cr. *žajfa* „idem” (*saipo > germ. de sus vechi. *seipha*, germ. de sus mod. *Seife* – Skok III 669, s.v. *žajfa*), iar pentru cele cu *z*, vezi germ. *Seife* „idem” (Sârbu-Frățilă 301).

Adjective:

BISEN, -NE „care mușcă” Cantemir 159.

Et.: cf. germ. (*ge*)*bießen* „mușcat, mușcător”.

FĂIN, -E „frumos” Cantemir 165.

Et.: cr., slov. *fajn* „fin, delicat, subțire” (< germ. de sus mod. *fein* – Striedeter-Temps, DLSkr. 116; idem, DLSlov. 113; vezi și Skok I 517, s.v. *fin*).

FĂITNO „umed” Pușcariu SI II 224; Sârbu-Frățilă 32.

Et.: cr. *fäjtan* „umed” (< *fajta* (< germ. *feucht* „idem”) + suf. *-an* – Skok I 503, s.v. *fajta*); vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 116.

FÉRTIG, -GHE „gata” Cantemir 165.

Et.: cf. germ. *fertig* „idem”.

FRĂI „liber” ALR s.n. VII, h. 2141 **slobozit**.

Et.: cr. *fraj*, slov. *fraj* (adv.) „liber; gratuit” (< germ. de sus mod. *frei* – Striedeter-Temps, DLSkr. 124; idem, DLSlov. 123; vezi și Skok I 528, s.v. *fräjati*).

HÚNTUT s.m. și adj. „mișel, ticălos”; Popovici II 115; Pușcariu SI III 312; Cantemir 168: ~, -e.

Et.: cr. *hüncut* (Istria) „ticălos, nemernic” (< mai vechiul germ. de sus mod. *Hundsfutt*, alături de *Hundsfott*, bav. *Hundsfud* – Striedeter-Temps, DLSkr. 137; Skok I 694, s.v. (*h*)*üncut*).

LAKİRŪITA „lăcuită” în *lakirūita pânza* ALR II, MN, 3925 **mușama**.

Et.: adjectiv provenit din participiul vb. *lakirui (< cr., slov. *lakirati* „a lăcui” < germ. de sus mod. *lackieren* – Striedeter-Temps, DLSkr. 154, s.v. *lāk*; idem, DLSlov. 165, s.v. *lāk*).

ȘPĂSĂN, -NE „glumeț” Cantemir 182.

Et.: cf. slov., cr. kajk. *špâjsan* adj. „vesel, amuzant, comic” (< *špâjs* (*supra*) + suf. *-an* – Skok III 408, s.v. *špâjs*).

ȘVĂHĂN, ȘVĂHNA, -NO „slab, debil” Kovačec 193: *švohân, švohna* (J); Sârbu-Frățilă 286; ALR II, h. 82 **plăpând**: *fečór švohân*.

Et.: germ. *schwach* „slab” + formații adjectivali de origine croată /a/n, -na, -no (Sârbu-Frățilă 286).

ȘPRITȚEȚIT „bălțat, tărcat” Filipi 1535 **cal bălțat, tărcat:** ~ *câ* (Șc).

Et.: adjectiv provenit din participiul vb. *șprîțeți* (*infra*).

Acțiuni. Verbe

BERMÊȚI „a confirma, (la catolici) a întări taina botezului administrând tinerilor de 13-16 ani taina sfântului mir” Popovici II 92; Sârbu-Frățilă 191: *belmêț:* *Așă se belmes, ca și când te reji merită* („Așa se confirmă, ca și când te-ai mărita”).

Et.: cr. *bermati* (Popovici II 92); pentru etimon, la Sârbu-Frățilă 191 apare trimiterea: cf. cr. *birmati* variantă a lui *bermati* < germ. *werben*. Germ. *werben* a dat însă cr. *birmati* (*bermati*) „a recruta” (vezi Skok I 156, s.v. *bîrmanac*), astfel că termenul istoromân trebuie raportat la cr. *bêrmati*, -am „a confirma” < germ. de sus med. *fîrmen* „idem” (Skok I 512, s.v. *fermăt*; vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 103); cf. și slov. *bîrmati*, pentru care vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 91-92; Snoj 42.

COMANDIRÚI „a comanda, a stăpâni” Sârbu-Frățilă 199: *Pârla Tâliie-a comandiruit au čuda besede slavuit cu-a noste limbe italiânske* („Până (= cât timp) a stăpânit Italia, multe cuvinte italienești s-au asemănat cu (cele) ale limbii noastre”).

Et.: cf. germ. *kommandiren* „a comanda” (Sârbu-Frățilă 199). Vezi și cr. *komandirati* „a comanda” (< germ. de sus mod. *kommandieren* – Striedeter-Temps, DLSkr. 145).

CUHEȚI „a fierbe; a găti” Maiorescu 102: *cuhesc, a cuhi, cuhit*; Byhan 256; Popovici II 103; Pușcariu SI III 307; Kovačec 57 (J); Sârbu-Frățilă 201: *Vreț un cafe cuheți?* („Vreți să vă fac o cafea?”); Filipi, ALI, 1241 **mustul fierbe:** *môștu cuhe* (J, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); *vîru cuhe* (N).

Et.: cr., slov. *kuhati* „idem” (Byhan 256; Popovici II 103; Sârbu-Frățilă 201). Slov., cr. *kúhati* „idem” < germ. de sus vechi *kohhôn/kochôn* „idem” (> germ. *kochen*) (Snoj 332; Skok II 224, s.v. *kúhati*; vezi și Striedeter-Temps, DLSlov. 162; idem, Striedeter-Temps, DLSkr. 151).

FARBÊȚI „a vărui” (*îo farbés*) (J) Filipi, ALI, 559 **a vărui**.

Et.: cr. *fârbati*, -am „a vopsi, a colora” (< *fârba* (*supra*) – Skok I 507, s.v. *fârba*; vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 117), slov. *farbati*, pentru care vezi Striedeter-Temps, DLSlov. 89. Ar putea fi vorba și de un derivat pe teren istoromân de la *fârba* (*supra*).

FRAIÊȚI „a purta dragoste” Popovici II 110: *fraiji, -it, -esc(u), se fraiescu* „a se dragosti”; Cantemir 166; Kovačec 81: *fraiji se* (G) „a face

curte, a curta”; ALR II, h. 157 **se logodesc**: *se scúpa fraiés*; Filipi, ALI, 450 **a avea relații de dragoste cu cineva**: *fraiēi se (io me fraiés)* (J, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); *mére na frāje* (N).

Et.: cf. cr. *frājati*, *-ām* „a peți; a avea legături de dragoste” (< germ. *freien* „a peți, a cere în căsătorie” – Skok I 528, s.v. *frājati*; vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 124).

FRUȘTIKÉĪ „a lua micul dejun; a dejuna” Byhan 220; Popovici II 111; Cantemir 166; Kovačec 81 (J); Sârbu-Frățilă 32.

Et.: slov. *fruštkati*, *bruštekat* (Byhan 220); slov. *fruštkati*, cf. germ. *frühstücken* (Popovici II 111). Vezi și cr. *frūstikati* „a prânzi” (< *frūstik* (*supra*) + *-ati* – Skok I 534, s.v. *frūstik*; vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 126, s.v. *frūstuk*). Poate fi vorba și de un derivat pe teren istoromân de la *frūstic* (*supra*).

FURȘPANĪ (J) (doar în vorbirea persoanelor în vârstă) „a înhăma patru boi” Kovačec 82.

Et.: cf. germ. *Vierspänner* „trăsură cu patru cai”, *vierspännig* „cu patru cai”.

LUMPEĪ „a chefui” Pușcariu SI II 224; SI III 314.

Et.: slov. *lumpati* „a duce o viață dezordonată; a petrece” (< bav.-austr. *lumpen* – Striedeter-Temps, DLSlov. 173); cf. și cr. *lūmpovati* „a benchetui, a vagabonda prin tot felul de taverne, a umbla haimana, a hoinări” (idem, DLSkr. 157).

PECL’ĒĪ „a cerși” Maiorescu 116: *peclesc*; Byhan 304; Popovici II 134; Pușcariu SI III 319: *peclivēi*; Kovačec 144: *petl’ēi* (J).

Et.: cr. **pekljati*, *-am*, slov. *patláti*, care sunt împrumutate din germană (Byhan 304); Popovici II 134 consideră verbul istoromân ca fiind derivat de la *pecl’âr*. În ceea ce privește cr. *pekljati*, Skok II 652, s.v. *petljar* apreciază că acesta este un derivat de la *peklja* (*supra*) + suf. *-ati*. Striedeter-Temps, DLSkr. 172, s.v. *petljar*; idem, DLSlov. 193 consideră cr. *pètljati*, *pèkljati*, respectiv slov. *pétlati*, *-am* ca fiind împrumuturi din bav.-austr. *petteln*.

PEȚLEĪ „a călca (cu fierul de călcat)” Popovici II 135; Kovačec 145; Sârbu-Frățilă 249: *piglēi*: *Io neca meg zvadi (noșna), ma nu m-e tot piglēito* („Mă duc să scot (costumul popular), dar nu mi-e tot călcat”); ALR s.n. IV, h. 1231 **calcă (rufele)**: *pehlés* (pers. I).

Et.: derivat de la *pegla* (Popovici II 135); cr. *peglati* „a călca (haine, rufe)” (Sârbu-Frățilă 249). Vezi și slov. *péglati* „idem”. Skok II 631, s.v. *pégla* consideră termenul croat ca fiind un derivat de la *pegl(j)a* (*supra*) + *-ati*, iar Striedeter-Temps, DLSkr. 170-171 – împrumut din bav.-austr. *pögel*, la fel ca slov. *peglati* (idem, DLSlov. 191).

ȘCODĪ (J) „a dăuna, a strica, a produce pagube” Sârbu-Frățilă 283; Kovačec 189.

Et.: cr. *škoditi* „a vătăma, a dăuna; a aduce prejudicii, a strica, a face rău” (Sârbu-Frătilă 283). Vezi și slov. *škōditi*. Cr. *škōditi*, slov. *škōditi* < *škōda* (*supra*) + *-iti* (Skok III 401, s.v. *škōda*; Snoj 728; vezi și Striedeter-Temps, DLSkr. 195, s.v. *škōda*; idem, DLSlov. 219, s.v. *škōda*). Poate fi vorba și de un derivat pe teren istroromân de la *șcōda* (*supra*).

***ȘEDŢEŢI** în *șejkés de bžé vir* ALR s.n. V, h. 1269 **fac cinste**.

Et.: slov. *šenkati* „a dăru” (< germ. de sus med. *schenken*, germ. de sus mod. *schenken* – Striedeter-Temps, DLSlov. 217; Snoj 723).

***ȘIMFÊŢI** „a vătăma” ALR s.n. VII, h. 1887 **vatăm, vatămi**: *șimfés* (1).

Et.: cf. slov. *šimfati*, *-am* „a învinovăți; a ocări; a certa” (< germ. *schimpfen* – Snoj 726).

ȘPAREŢI este notat de Byhan 347 cu sensul germ. „sparen, schonen” (= a economisi; a menaja”), iar de Popovici II 155 cu sensul „a păstra”; termenul este înregistrat și de ALR s.n. V, h. 1259 **(eu) cruț banii**: *io șparés*.

Et.: slov. **sparati*, *-am*, cf. slov. *šparljiv* „econom” (Byhan 347); germ. *sparen* (Popovici II 155). Slov. *špárati*, *-am* „a economisi” < germ. de sus med. *sparen* (Striedeter-Temps, DLSlov. 223; vezi și Snoj 735). Există însă și o formă croată *špárati* „a economisi” (< germ. de sus mod. *sparen* – Striedeter-Temps, DLSkr. 202; vezi și Skok III 308, s.v. *sparenjat*).

ȘPOTEŢI „a-și bate joc” Pușcariu SI II 95, 224, SI III 325: *spotéi* (+ *cu*); Kovačec 191 *spotéi se* (vb. refl.) (C); Sârbu-Frătilă 32; ALR s.n. VI, h. 1643 **el își bate joc de noi**: *je se spotěä cătră noi*; Filipi, ALI, 206 **a face grimase**: *spotéi se* (*io me spotés*) (J, Șc, T), *spotéi se* (*io me spotésc*) (Sc).

Et.: cr. *špòtati* „a ocări, a certa”, slov. *špotáti*, *-am* (*koga*) „a înjura”, ~ *se* „a zeflemi, a batjocori” (< germ. de sus med. *spot(t)en*, germ. de sus vechi *spottôn*, germ. de sus mod. *spotten* – Striedeter-Temps, DLSkr. 204; Skok III 410, respectiv Striedeter-Temps, DLSlov. 225).

ȘPRITÊŢI „a stropi” Sârbu-Frătilă 285; ALR s.n. I, h. 226 **stropește** (**via**): *oșprițés ruja*; Filipi, ALI, 1208 **a stropi**: *șprițéi* (*io șprițés*) (J, N, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); *șprițéi* (*io șprițésc*) (S).

Et.: germ. *spritzen* (Sârbu-Frătilă 285). Cuvântul german a intrat și în croată și slovenă: cr. *špr̂icati* „a împrășca; a pulveriza; a stropi” (< germ. de sus mod. *spritzen* – Striedeter-Temps, DLSkr. 205; vezi și Skok III 343, s.v. *st̂icati* (*se*)), slov. *špr̂icati*, *-am* „a stropi” (Striedeter-Temps, DLSlov. 225; Snoj 738), astfel încât e posibil ca termenul istroromân să fi fost împrumutat prin intermediul uneia dintre aceste două limbi. Nu este exclus nici ca termenul istroromân să fie un derivat de la *șpriț* (*supra*).

***ȘTRAFĒĪ** „a condamna” ALR s.n. IV, h. 997 **l-a condamnat: l-au ștrafĒit**; vezi și ALR s.n. IV, h. 978 **l-a bătut pe înfundate: ștrafĒit** (part.).

Et.: cf. slov. *štráfati*, *-am* „a pedepsi” (< germ. de sus med. *strâfen*, germ. de sus mod. *strafen* – Striedeter-Temps, DLSlov. 231, s.v. *štrâfa*); cf. și cr. *štrof* „amendă, pedeapsă” (Striedeter-Temps, DLSkr. 212; Skok III 418).

TREFĪ, -ĒSC „a (se) întâlni” Byhan 362; Popovici II 159: *s-a trefit cu ie*; Cantemir 183: *trefi se* „a se întâlni; a se întâmpla”; Kovačec 199: *trefi (pre)* „a întâlni” (J); *trefi se* (S) refl. „a da de cineva”: *trefi se úr pre át*.

Et.: cr. *trefiti* „a (se) întâlni” (Byhan 362; Popovici II 159). Cr. *trĕfiti*, *trĕfiti se* < germ. de sus mod. *treffen*, *sich treffen* (Striedeter-Temps, DLSkr. 218; Skok IV 496, s.v. *trĕfiti*).

Interjecții:

MARȘ „marș” Cantemir 170; Sârbu-Frătilă 226; ALR s.n. III, h. 666 **răspuns la întrebarea: cum alungi câinele?**

Et.: cr. *marš*, slov. *mârš* „idem” < germ. *Marsch* (Sârbu-Frătilă 226).

ȚÚRIC (J); *țuric* (Sc, L, B, Șc, T, C); *țuricaĭ* (N) – Filipi, ALI, 1549 **strigăt cu care se trag caii înapoi**.

Et.: cr. *curik* „înapoi” (< germ. de sus mod. *zurück* – Striedeter-Temps, DLSkr. 112); cf. și slov. *c(u)rúk*, pentru care vezi idem, DLSlov. 105.

Numerale:

TAUJÂNT „o mie” Popovici II 157: *táujen* (J); Pușcariu SI II 224: *tauzânt*; Kovačec 195: *távĵânt* (rar: *tájânt*) (J); Sârbu-Frătilă 32, 287; ALR s.n. VI, h. 1777 **o mie una de oi: n táoĵend^t și ur**; h. 1778 **o mie două oi**; h. 1779 **două mii**; Pellis 47 **mille: 'n-tăĵent** (J); Flora, MALGI, h. 274 **mie: tájînd** (J).

Et.: slov. *taužent* < germ. *Tausend* „idem” (Sârbu-Frătilă 287); vezi și forma slov. *távžent* (Snoj 753; Striedeter-Temps, DLSlov. 237), pe care Striedeter-Temps o explică dintr-o formă germană mai veche (germ. de sus med.-bav.) **taužent*, indicând și o formă fonetică medievală în insulele lingvistice de limbă germană din Slovenia (Zarz): *taužent*, care explică mai bine forma cu *j* din slovenă, respectiv din istroromână.

Calcuri:

VRT DE VIR (J) „viță de vie” Pușcariu SI II 225.

– corespunde germanului *Weingarten* „idem” (Pușcariu SI II 225).

POLOJÍ „a da (examen)” Sârbu-Frătilă 254.

Et.: cr. *položiti (se)* „idem”, calc după germanul *Prüfung ablegen* „a depune examen” (Sârbu-Frătilă 254).

În loc de concluzii:

1. Din materialul înregistrat în atlasele lingvistice se observă că răspândirea elementelor de origine germană în satele în care se vorbește istroromâna nu este uniformă. Astfel, se întâlnesc următoarele situații:

a) împrumutul german este folosit doar în varianta de nord a istroromânei, în timp ce în satele de la sud de Monte Maggiore, pentru aceeași noțiune, există elemente de proveniență italiană sau croată (ex.: *șuștar(u)* în Jeiăn, respectiv *càligér(u)* (L, B, Sc, N, S) – Flora, MALGI, h. 111 **pantofar**; *firtuh* (J), *tarvérs* (S, Sc, L, B, T, C), *tarvés* (N, Șc, M) și *traverson* (Z) – Filipi, ALI, 672 **șort**; *fînger* (J), *napərśnac* (S, N, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C) – Filipi, ALI, 685 **degetar** etc.);

b) cazuri în care termenul german este prezent în Jeiăn și doar într-o parte din satele din sud, în timp ce în celelalte se folosesc, pentru aceeași noțiune, împrumuturi de alte origini (ex.: *șpița* (J – alături de *vərhu*; Sc), *ərt* (S), *vərhu* (N, L, B, Șc, T), *púnta* (Z, M, C) – Filipi, ALI, 1122 **vârful țarușului** etc.);

c) cazuri în care împrumutul german este folosit în toate localitățile cu vorbitori de istroromână (ex.: *krämp* (J, S, N, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C) – Filipi, ALI, 998 **tárnăcop** etc.);

d) cazuri în care cuvântul german apare doar în una sau mai multe localități de la sud de Monte Maggiore, lipsind în Jeiăn (ex.: *șpek* (L), *pancéta* (J, N, Sc), *zâbile* (S), *slanina* (B), *coja de pork* (M, C) – Filipi, ALI, 706 **slănină afumată** etc.);

Așadar, și repartitia teritorială a cuvintelor de origine germană din istroromână confirmă faptul că există diferențe lexicale notabile nu numai între varianta de nord și cea de sud a acestui idiom, ci și în cadrul aceleiași variante⁴.

2. O parte din termenii istroromâni de origine germană se regăsesc și în Banat și în Transilvania și au, probabil, o circulație mult mai mare, aspect care constituie o consecință a influenței exercitate de limba și de cultura germană asupra tuturor provinciilor care au făcut parte din Imperiul Habsburgic.

⁴ Vezi, în acest sens, August Kovačec, *Descrierea istroromânei actuale*, București, EA, 1971, p. 195: „În lexicul istroromân există deosebiri importante atât de la sat la sat, cât și în interiorul satelor, de la vorbitor la vorbitor. Deosebiri există chiar și în cadrul aceleiași familii, după sexul și vârsta subiectului”.

Abrevieri

a, art. = articulat	kajk. = (dialectul) kajkavian
adj. = adjectiv	L = Letai
adv. = adverb	lat. = latin
austr. = austriac	m. = masculin
B = Bârdo	M = Miheli
bav. = bavarez	MN = material
bav.-austr. = bavarez-austriac	necartografiat
C = Costârcean	N = Noselo
carint. = carintian	part. = participiu
cf. = confer	pers. = persoană
cr. = croat	pl. = plural
čak. = (dialectul) čakavian	pop. = popular
dial. = dialect(al)	refl. = (verb) reflexiv
dimin. = diminutiv(al)	S = Sușnievița
f. = feminin	s. = substantiv
fr. v. = francez(ă) vechi(veche)	Sc = Sucodru
G = Gradigne	srb. = sârbesc
gen. = genitiv	Șc = Șcabici
germ. de sus med. = german(ă) de sus mediu/medie	șvăb. = șvăbesc
germ. de sus mod. = german(ă) de sus modern(ă)	sg. = singular
germ. de sus premod. = german(ă) de sus premodern(ă)	slov. = sloven
germ. de sus vechi/veche = german(ă) de sus vechi/veche	stir. = stirian (dialect din Stiria)
h. = hartă	suf. = sufix
ir. = istroromân	s.v. = sub voce
istr. = istriot	T = Tărkovți
it. = italian	vb. = verb
J = Jiă	vegl. = vegliot
	ven. = dialectul venețian
	Z = Zancovți

ÉLÉMENTS D'ORIGINE ALLEMANDE DANS L'ISTROROMAIN
(Résumé)

À côté des mots hérités du latin, des emprunts d'origine slave (vieux slave, croate et slovène) et italienne (l'italien littéraire, le dialecte vénitien), dans

le lexique de l'istroroumain il y a aussi quelques termes d'origine allemande. La plupart de ces éléments ont pénétré dans le dialecte istroroumain par l'intermédiaire du croate et/ou du slovène. Dans cette étude nous avons présenté quelques uns de ces termes que nous avons classifiés du point de vue sémantique.